

Голас Радзімы

№ 10 (1632)
13 сакавіка 1980 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Заслужаны работнік культуры БССР Кацярына АРЦЁМЕНКА. (Расказ пра яе і Магілёўскую фабрыку мастацкіх вырабаў змешчаны на 3-й стар.)

САВЕЦКАЯ ГРАМАДСКАСЦЬ 8 САКАВІКА АДЗНАЧЫЛА МІЖНАРОДНЫ ЖАНОЧЫ ДЗЕНЬ

...ДАРАГІЯ І МІЛЫЯ, ДОБРЫЯ І ЛЮБІМЫЯ — ЯКІМІ ТОЛЬКІ ЭПІТЭТАМІ НЕ УЗНАГАРОДЖВАЕМ МЫ СВАІХ МАЦІ, КАХАНЫХ, НЯВЕСТ, УСІХ НАШЫХ ЖАНЧЫН. ПРА РУПЛІВЫЯ І ЛАСКАВЫЯ РУКІ, ПРА ЧУЛЫЯ СЭРЦЫ, ЗДОЛЬНЫЯ ЧУЖЫ БОЛЬ ПРЫНЯЦЬ ЯК СВОЙ; ПРА ТЫХ, ХТО СКЛАДАЕ ВЕРШЫ І ДОРЫЦЬ ПЕСНІ, ДЗЕЛІЦЬ НАША ШЧАСЦЕ І ГОРА, РАСКАЗВАЕМ МЫ У ГЭТЫМ НУМАРЫ «ГОЛАСУ РАДЗІМЫ».

АБ ЧЫМ ДУМАЕМ, ПРА ШТО ТРЫВОЖЫМЯ

МАЦІ МАЁЙ РАДЗІМЫ

Вясеннім сонцам сагрэты Міжнародны жаночы дзень. На кожнай вуліцы, у кожным доме — кветкі. Нехта яшчэ з-пад снегу дастаў першую нясмелую пралеску і горды, шчаслівы нясе яе, дар прыроды, сваёй любай, жонцы, нявесце, маці. Нехта купіў мімозы, хтось — ярка-пунсовыя гваздзікі. Кветкі, кветкі...

Ва ўсе канцы свету хочацца адбіваць сёння тэлеграмы з самых дзівосных кветак-слоў: «Дзень добры, маці ўсёй маёй Радзімы! Дзень добры, палымяныя патрыёткі, сціплыя, вядомыя і невядомыя жанчыны маёй зямлі, вечныя змагаркі за мір, сонца, чыстае неба над галавой!» Дарагія, любя, каханыя! Вы ж заўсёды дорыце жыццё для жывіцы. Хто ж з вас, нараджаючы сына, бачыць яго забойцам, захопнікам-рабаўніком чужых земляў, распальчыкам вайны?

...Колькі дзесяцігоддзяў граішло, а сэрца маці не перастае балель на сынах, забітых фашысцкай куляй, на дочках, вывезеных у фашысцкае рабства! О, гэты боль, гэты непраходны боль маёй зямлі, што нарадзіла і мяне жанчынай з чуйным, рагуючым на ўсе беды свету сэрцам! Ці ж не мая маці плакала-галасіла ў 1941 годзе над магілкамі сваіх дзетак, ніколі не ўбачаных мною брата і сестрычкі, забітых нямецкімі фашыстамі! Ці ж не мая маці, простая і бедная ў былым сялянскім, зжынала сярпом гора, аднаўляючы разбураную вайной гаспадарку, каб ніколі-ніколі не зведала, не ўбачыла я тое, што яна!

Мая мама! Гэта ты, даруючы мне жыццё, падарыла і вочы свае, і сэрца — сэрца савецкай жанчыны, сэрца, якое сніць-бачыць:

Смутак гарыць, як каліна,
Спявае жанчына ля млына:
«А дзе ж ты мой родны,
Як да цябе выйсці?
Ці над табой вёсны,
Ці жоўтае лісце?
Дзе ж ты так згубіўся
У гэтым белым свеце?»
...Маўчаць абеліскі
На ўсёй планеце.

Савецкая жанчына... Гэтыя словы нельга вымаўляць без гонару. З праменьняў святла і добра, характава, неўміручай пяшчоты, любасці да ўсяго жывога на Зямлі сатканы яны! Савецкая жанчына — гэта перш за ўсё барацьбітка за мір. Як ніхто, яна нясе ў сваім сэрцы вечную памяць, вечны боль па 20-і мільёнах жыццяў, забраных вайною. Яна стаіць перад кожным абеліскам, перад кожнаю брацкай магілаю з горкім, невымоўным воклічам: «Людзі, помніце! Людзі, не забывайце!»

Помніце, не забывайце... Не забывайце пра нашы Хатыні, Трасцяны, Саласпільскі, Майданекі і Асвенцімы, не забывайце так, як не забываем мы, савецкія жанчыны. Кожная з нас хоча быць шчасліваю, хоча заўсёды сустракаць свайго каханага, мужа з работы спакойна, незахмарана спяваць пяшчотныя калыханкі сваім немаўляткам, бачыць у марках сваё дзіцяцкае цудоўнае, патрэбнае свету чалавекам.

Не можа не балель, не можа не аякаць нам душу гэтая жахлівая статыстыка, зафіксаваная ААН у краінах капіталу: больш за 200 мільёнаў дзяцей у свеце

яшчэ галадаюць, кожнае пятае — памірае, не дажываючы і да пяцігадовага ўзросту, а медыцынска дапамога аказваецца толькі аднаму з дваццаці маленькіх. А колькі яшчэ дзяцей пазабавлены магчымасці вучыцца! 300 мільёнаў, прыводзіць тая ж статыстыка.

А хіба прайсці міма такога факта: штодзённа на вясеннія мэты ў свеце выдаткоўваецца больш за мільярд долараў! Вось бы гэты мільярд галодным ды халодным, без даху над галавой, дзецям!

Неяк на Палесці, спыніўшыся на начлег у адной старэнькай бабуні, я пачула ад яе назавыны плач-песню па сваіх чацвярых сынах, якія, як пайшлі на вайну, так і па сёння ўсё ідуць з яе... Выніла яна перада мной пажоўклыя фотаздымкі зусім маладзенькіх сваіх хлопчыкаў і запырылася, слезамі залілася: «Каласкі мае, каласочкі, на якой ж вы зямеліце каласцеце? А не наступіце на іх, ветры буйныя, а не спаліце ж вы іх, перуны-маланкі! Каласкі мае, каласочкі, а ці хутка ж я вас знайду? Як памру, няхай спяляць мяне, а попел на ветры развееце. Можа, хоць адной папялінкай ды лягу тады ля вас, дзяржаць на зямлі вас буду. Каласкі мае, каласочкі...»

І колькі ж пад небам Радзімы маёй такіх душу скаланаючых «песень!» Не магу забыць і маладую яшчэ, нашага мірнага часу маці — Вольгу Мароз з вёскі Бярэжыцкі Жыткавіцкага раёна. Імя гэта, як і імя яе сына Міхаіла Мароза, які ў свае няпоўныя 18 гадоў зрабіў падзвіг, цалом сваёго жыцця выратаваў жыцці многіх, залатымі літарамі ўпісана ў нашы сэрцы. Неацэнная яе заслуга ў тым, што выгадала такога сына.

«Не плачце, мама! Ведайце, вы — не адзінока ў сваім горах. З вамі — увесь народ, усе жанчыны нашай Радзімы». Такія пісьмы ішлі і ідуць на імя Вольгі Мароз і сёння з усіх куткоў нашай Айчыны. Вестка ж аб тым, што яе сына нагнала вайна ў наш мірны час, абляцела ўсю краіну. Вестка аб тым, што камсамолец Міша Мароз, знаходзячыся на ўборцы бульбы ў Дубровенскім раёне, замест клубняў «упільнаваў» на транспарцеры бульбаўборачнага камбайна снарад, які — адну секунду прамарудзь — немінуча разарваўся б, адняўшы жыцці ў многіх, хто знаходзіўся на тым полі, але дзякуючы мужнасці Мішы гэтага не здарылася, — ускалыхнула ўсіх людзей. Міша — выхаванец Ленінскага камсамола, выхаванец савецкай жанчыны, схпіў той снарад з транспарцёра і пайшоў, пайшоў з ім на полі ў Бессмяротнасць.

— Не мог мой сыночк паступіць інакш. Я ж сама яго вучыла жыць і змагацца дзеля жывіцы, — гучаць, не змаўкаючы ў душы словы Вольгі Іванаўны — простой, сціплай, адной са шматмільённых мацяроў маёй Радзімы.

Мы, жанчыны Краіны Саветаў, — за тое, каб вечна цвілі сады на нашай планеце, каб збіралі людзі плады сваёй любові і дабрныні да свету, каб вечна і шчасліва ішлі па Зямлі. Ён і Яна з сонцам-дзіцём на руках!

Мар'я ПАНКОВА.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

Мікрараёну Пярэселка-3 ў Гродна ўсяго чатыры гады. Тут поўным ходам ідзе будаўніцтва жылых дамоў і культурна-бытавых устаноў. Вось і нядаўна ў мікрараёне пачаў працаваць адзін з буйнейшых гандлёвых цэнтраў горада — універсам. Тут ёсць прамтаварны і прадуктовы аддзелы, кафэ-рэстаран.

НА ЗДЫМКУ: новы універсам у Гродна.

ВЯРТАННЕ ДА МАЛАДОСЦІ

Мазыру спаўняецца 825 гадоў. Нягледзячы на салідны ўзрост, горад працягвае маладзец. Сілуэты вышынных будынкаў вы ўбачыце на прыбярэжных узгорках сярод старых жылых раёнаў і ў новым масіве нафтахімікаў — Бабраха. Толькі летась узведзены 12-павярховы інтэрнат педінстытута, дзевяціпавярховыя дамы па вуліцах Няжнова, Пралетарскай, у першым мікрараёне, чатыры вышынныя буйнапанельныя дамы ў новай частцы горада. Наваселле справілі пяць тысяч мазыран. На сорок тысяч квадратных метраў павялічыцца жылы фонд горада сёлета.

ЛЯСНЫ КАМБІНАТ

Усе дары палескіх лясоў будуць перапрацоўвацца ў цэху, будаўніцтва якога пачалося ў вёсцы Малатковічы паблізу Пінска. Гэты вялікі населены пункт стаіць на скрыжаванні дарог, якія вядуць у глыбінныя лясы і балоты, багатыя чарніцамі, букамі, журавінамі, грыбамі. На лясных палянах ствараюцца плантацыі чарнаплоднай рабіны, абляшкі. У цэху будуць устаноўлены лініі па сальніку і марынаванню грыбоў, прыгатаванню сокаў, варэння, джэмаў, а таксама разліву бірозавога соку.

ПЕРШЫ У РЭСПУБЛІЦЫ

У гандлёвым цэнтры на вуліцы Танкавай у Мінску адкрыўся магазін дзіцячай оптыкі.

Гандлёвая зала магазіна плошчай каля 150 квадратных метраў дэкарыравана драўлянымі панелямі, сцены ўпрыгожаны карцінамі з адлюстраваннямі герояў дзіцячых казак, а на мініяцюрных століках раскладзены рознакаляровыя захапляючыя кніжкі.

НАВАСЕЛЛЕ НА ЗАВОДЗЕ

На Гродзенскім заводзе сінтэтычнага валакна прыняты ў эксплуатацыю буйнейшы ў краіне комплекс па вытворчасці дыванавага жгута. Яго магутнасці разлічаны на выпуск 9,5 тысяч тон каштоўнай сыравіны ў год, з якой атрымаваецца амаль дзесяць мільёнаў квадратных метраў дывановых вырабаў.

Упершыню ў галіне асвойваецца вытворчасць каларовага і белага жгута рознага асартыменту, з

Напярэдадні свята — Міжнароднага жаночага дня 8 Сакавіка дабавілася клопатаў працаўнікам Маладзечанскага хлебакамбіната. Па пяцьсот тартоў пастаўлялі яны штодня ў гандлёвую сетку горада. Гэта ў два разы больш, чым звычайна.

НА ЗДЫМКУ: тарты гатовы адправіцца ў магазіны.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

ТРЭЦЬЯЕ ПАКАЛЕННЕ

СУСТРЭЧЫ У АДНЫМ КАЛГАСЕ

Не першы раз прыязджаю ў калгас, але кожны раз — з новай цікавасцю. Здаецца, як усё павіна быць падобна! Усюды ж людзі працуюць на зямлі, гадуць жывёлу, будуць, турбуюцца пра дзіцяй, наракаюць на надвор'е, а то і на клімат (нешта з ім робіцца!), і штогод паўтараецца работа: араць, сеяць, касіць, жаць, капаць...

Што ж адметнае ўбачу, знайду ў калгасе імя Леніна пад Талачыном (раённы цэнтр у Віцебскай вобласці), куды прывяла мяне чарговая журналісцкая камандзіроўка?

Яшчэ ні з кім не гутарыў, а факт для роздому ёсць: калгасная кантора размешчана ў шыкоўным Палацы культуры.

На франтоне яго выведзена дата: 1962. Во яшчэ ў якім годзе адолеў калгас такую будыніну! Прыемна зайсці. Ёсць дзе кіно паглядзець, канцэрт паказаць, кніжку пачытаць, маладзёжны вечар наладзіць, гасцей сустраць...

Назаўтра, калі ўжо крыху асвойтаўся, заўважаю: у калгасе шмат машын. Самых розных — грузавых, легкавых, спецыяльных. Ля канторы дык так і снуюць: то пад'язджаюць, то ад'язджаюць. На фермы — з фермаў, у горад — з горада, у брыгады і на палі. Заўважаюцца не проста машыны, а рух іх. Адрозны нават не разумееш спланаванасць, прадуманасць іх кірункаў, іх рэйсаў. Прыслухаешся да гаворкі людзей і па-

якога пры мінімальным затратах можна выпускаць высакаякасныя дываны для жылых пакояў, салоўнаў легкавых аўтамабіляў, грамадскіх будынкаў і іншых мэт. На ўсіх трох тэхналагічных лініях устаноўлены навіейшыя айчыныя прадзільныя і выпяляльныя машыны, іншае сучаснае абсталяванне, якое будзе працаваць на мясцовай таннай сыравіне — капра-лактам у аб'яднання «Азот».

НОВАЕ У ЗЕМБІНЕ

Зембін — цэнтр калгаса «Зара камунізму» Барысаўскага раёна. Тут працуюць гандлёвы цэнтр, камбінат бытавога абслугоўвання насельніцтва, кафэ «Каласок», школа-дзясцігодка, паштовае аддзяленне, ашчадная каса, участковая бальніца. Пабудавана шмат жылых дамоў для хлебабораў і спецыялістаў сельскай гаспадаркі. А цяпер на сродкі калгаса будуюцца сельскі Дом культуры. У ім будзе глядзельная зала на 350 месцаў, бібліятэка, пакой для работ гурткоў мастацкай самадзейнасці.

ЗБЕРАЖЭ МІЛЬЁНЫ

Навукова-даследчы інстытут парашковай металургіі Беларускага політэхнічнага інстытута распрацаваў кампазіцыйныя матэрыялы, якія выкарыстоўваюцца для вырабу сучасных прыбораў. Падлічана, што іх выкарыстанне на прадпрыемствах шэрагу галін, дзе вырабляецца мікраэлектронная тэхніка, дазволіць сэканоміць больш 10 мільёнаў рублёў у год.

У ГОНАР СВЯТА

Міжнародны жаночы дзень у нашай краіне адно з самых светлых і радасных свят.

ЦК КПСС напярэдадні свята звярнуўся з прывітаннем да савецкіх жанчын. У ім гаворыцца, што савецкія жанчыны з'яўляюцца паўнапраўнымі членамі грамадства, актыўна ўдзельнічаюць у кіраванні дзяржаўнымі і грамадскімі справамі, плённа працуюць ва ўсіх сферах народнай гаспадаркі, вядуць барацьбу за ўмацаванне ўсеагульнага міру і бяспекі на ўсёй планеце, супраць гонкі ўзбраенняў.

З пачуццём глыбокай удзячнасці мы звяртаемся да жанчыны-маці. Яна дорыць дзіцяці жыццё, стаіць ля яго калыскі, аддае цеплыню і пяшчоту сваёй душы, імкнецца вырасціць дастойнага грамадзяніна нашай Радзімы. Выхаванне будучых будаўнікоў камунізму — высокае прызначэнне, ганаровы абавязак і вялікая адказнасць. І ў гэтай высокароднай справе кожная маці, кожная сям'я атрымліваюць усёўзрастающую

дапамогу партыі і дзяржавы. Штогод будуюцца мільёны кватэр, расшыраецца сетка дзіцячых ясляў і садоў, адкрываюцца новыя школы і клубы, здраўніцы і стадыёны.

З прычыны Міжнароднага жаночага дня ва ўсіх саюзных рэспубліках адбыліся ўрачыстыя сходы прадстаўнікоў партыйных, савецкіх і грамадскіх арганізацый. Такі сход прайшоў 7 сакавіка і ў Мінску. Слаўных працаўніц, кляпатлівых маці, адданных сябровак гарача віталі слесар Герой Сацыялістычнай Працы, дэпутат Вярхоўнага Савета СССР М. Баркун, дырэктар Інстытута электронікі АН БССР член-карэспандэнт АН БССР В. Піліповіч, старшыня калгаса імя Войкава Мінскага раёна В. Стыдзель, акцёр Дзяржаўнага рускага драматычнага тэатра БССР імя Горкага народны артыст СССР Р. Яноўскі, сакратар Мінскага гаркома камсамола В. Драгавец.

У заключэнне адбыўся святочны канцэрт.

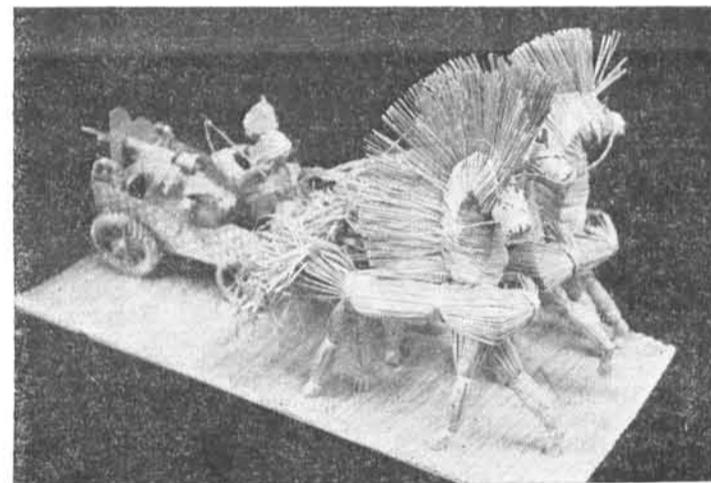

ПА НАРОДНЫХ МАТЫВАХ

Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР быў апублікаваны зусім нядаўна. У ім гаварылася, што за наватарства, вялікія поспехі ў працы, значны ўклад у развіццё народных промыслаў мастаку Магілёўскай фабрыкі мастацкіх вырабаў Кацярыне Арцэменка прысвоена ганаровае званне заслужанага работніка культуры Беларускай ССР.

Гэта ўсмешлівая светлавалосая жанчына заўсёды была выдатнай майстрыхай. Яна любіла вышываць, рабіла штучныя кветкі, майстравала лялек з ільну, апрацоўвала іх у нацыянальнае адзенне. Кацярына Гаўрылаўна працуе на фабрыцы, бадай, з часу яе адкрыцця. І сябе як мастака яна адкрыла менавіта на Магілёўскай фабрыцы. Тут усур'ёз занялася саломалляцтвам, вучылася ў такога праслаўленага знаўцы гэтай справы як Вера Гаўрылюк з Брэста. Сёння Кацярына Арцэменка майстар не толькі асобных саламяных фігурак, а цэлых складаных кампазіцый. Яе вырабы, як правіла, экспануюцца на рэспубліканскіх, усеаюзных і міжнародных выстаўках. Яны пабывалі ў ГДР, Канадзе, Японіі, Фінляндыі, Югаславіі. Кацярына Гаўрылаўна — лаўрэат Першага ўсеаюзнага фестывалю самадзейнай мастацкай творчасці працоўных.

І можа не меншая ўзнагарода для майстра, чым усе пералічаныя, гэта тое, што ёсць у яе вучні і прадаўжальнікі цікавага і патрэбнага людзям рамства. Таня Карабетова, Люба Рамікова, Тамара Эйдэльштэйн, Іра Песнякова і іншыя сталі на фабрыцы таксама прызнанымі майстрамі. Тут адкрыты цяпер цэх саломалляцтва. Прадукцыя яго вельмі папулярная, карыстаецца попытам, цэніцца

спецыялістамі і ўсімі, хто любіць і разумее народнае мастацтва.

Акрамя вырабаў з саломкі Магілёўская фабрыка выпускае строчавышываныя і трыкатажныя, сувеніры з ільну і дрэва. Штогод — больш як на 7 мільёнаў рублёў.

НА ЗДЫМКАХ: цэх пляцення з саломкі; Антаніна МЯСНІКОВА працуе над сувенірам «Беларусь»; касцюм, выраблены па народных матывах — прадукцыя фабрыкі «Тачанка». Работы К. АРЦЭМЕНКА.

Д. БАБАК.
Фота С. КРЫЦКАГА.

МАРФА РЫГОРАЎНА ЧЫТАЕ ГАЗЕТЫ

Пенсіянерку Марфу Рыгораўну Анікееву называюць модным цяпер словам доўгажыхарка. Яе дом стаіць на адной з новых вуліц горада Жыткавічы — Юбілейнай. Гаспадыня, невысокага росту, даволі рухавая жанчына, ветліва сустракае госця, ахвотна вядзе гаворку.

Марфе Рыгораўне нядаўна споўнілася 105 гадоў. Нарadzілася яна ў вёсцы Аніковічы на Магілёўшчыне. Жыццё яе сям'і было такім жа гаротным і беспрасветным, як амаль у кожнай беднай сялянскай хаце дарэвалюцыйнай Беларусі. Калі Марфе было паўтара года, памерла маці, калі споўнілася восем — не стала бацькі. Засталася ў разоранай хаце 8 сірот, якія з маленства пачалі гнуць спіну на панскіх сенажацях і пашах.

З Іванам Анікеевым, яе мужам, такім жа бедным парабкам, як і сама, Марфа Рыгораўна жыла ў згодзе і дружбе. У першую сусветную вайну яго прызвалі ў армію праліваць кроў за цара. Але вайсковая часць, у якой служыў Іван Анікееў, у 1917 годзе перайшла на бок рэвалюцыі, і ў той жа год ён сам уступіў у партыю бальшавікоў. Іван Анікееў аддаў сваё жыццё за Савецкую ўладу, за народную справу, за тое, каб шчаслівым было жыццё яго дзяцей і ўнукаў.

— Я засталася адна з малымі, — успамінае Марфа Рыгораўна, — але не прапала. Наша народная ўлада яшчэ толькі ўмацоўвалася, але дапамагала людзям, якія трапілі ў бяду. Я штомесяц атрымлівала грашовую дапамогу і прадукты. Выдзелілі мне надзел зямлі і сенажаць. Дочкі Валя і Галя пайшлі ў школу. Валя перад вайной скончыла медыцынскае вучылішча, 25 гадоў працавала фельчарам.

Марфа Рыгораўна ўсё жыццё таксама працавала. Але ўспамінае пра гэта з радасцю, бо за працу мела заўсёды і пашану, і ўзнагароды, і прэміі. Добрымі былі і штомесячныя заробкі.

У Марфы Рыгораўны ёсць унукі і праўнукі, якія прыязджаюць да яе ў госці, яна распытвае пра іх справы, а калі ад'язджаюць, прысылаюць бабулі падарункі, пішучы пісьмы і віншавальныя паштоўкі. Чытае іх баба Марфа сама. Ужо пры Савецкай уладзе навучылася яна чытаць і пісаць. Выпісвае на дом газеты і часопісы. Дарэчы, чытае іх без акуляраў. Вельмі любіць Марфа Рыгораўна глядзець тэлевізійныя перадачы.

Іван НОВІКАЎ.

10—25. Зямлі калгаса імя Леніна раскінуліся на 5 600 гектараў. Памеры гаспадаркі — таксама адметнасць.

А яшчэ адна і сёння для мяне — самая галоўная: такім калгасам вось ужо 18 гадоў кіруе жанчына. І ўвогуле яго можна назваць жаночым. Вось паглядзіце: старшыня — Герой Сацыялістычнай Працы Лідзія Навумава, яе намеснік — Герой Сацыялістычнай Працы Лідзія Сіроткіна, галоўны бухгалтар — Ніна Яркоўка, эканаміст — Ніна Карабетова, інжынер па працы — Феня Красінская, загадчыца самай буйной фермы — Ала Павадырова, а яшчэ — брыгадзіры і іх памочнікі, даяркі, аператары па адкорму свіней і вырошчванню парасят, ільнаводкі і нават механізатары. Не, я не сказаў, што ў калгасе — адны жанчыны (дакладна — іх 60 працэнтаў), але іменна жанчыны вядуць (і няблага) гаспадарку, вырашаюць мноства разнастайных пытанняў (часта — нялёг-

кіх), сцвярджаючы тым самым сваё раўнапраўнае становішча, гарантаванае Савецкай Канстытуцыяй.

Пра Лідзію Навумава «Голас Радзімы» расказваў два гады назад у матэрыяле «Яе навука кіраваць». Па яе асабістаму прызнанню, яна ўвасобіла ў сабе якасці агранома і заатэхніка, будаўніка і механізатара, эканаміста, педагога і нават псіхолога. У кожнай з іншых жанчын — свае абавязкі, сваё поле дзейнасці, і разам яны вялікую справу робяць.

Калгас з'яўляецца вядучай у раёне гаспадаркай па вытворчасці свініны (мяркуецца прадаць сёлета каля дзесяці тысяч адкормленых падсвінкаў), здаўна славяцца высокімі ўраджаямі мясцовыя льнаводкі. Увогуле, сёння тут працуюць ужо трыццаць пакалення жанчын. Які ж лёс першага, другога?

На адной з Талачынскіх вуліц жыве Кацярына Кірычонок. Цяпер ёй 88 гадоў. У 1929 годзе яна з ча-

тырма дзецьмі ўступіла ў калгас.

— Адрозні нас было толькі восем сем'яў, — успамінае Кацярына Трафімаўна. — Страшнавата было рашыцца, але што заставаўся рабіць? Муж памёр, адна з малымі дзецьмі на сваім надзеле не ўпраўлюся. Бывала, начэй не спала, усё думала: вось зямлю ўзбунтуюць, то не знайду потым, дзе мае межы. Сумняваліся і іншыя, некаторыя сваіх коней назад забіралі. Але я не пайшла. Так усё і засталася...

Бабуля шчыра ўсміхаецца, паклаўшы на стол спрацаваныя за доўгія гады рукі, з дасціпнасцю ахвотлівай расказчыцы пазірае на мяне і дадае:

— Смешна цяпер...

Так, тыя, хто пачынаў калектывнае гаспадаранне (з упушчэнняй заўзятасцю або вымушана, з-за аднаасобніцкай нявыкруткі), самі не ўяўлялі, які моцны падмурак кладуць сваім нашчадкам.

У адной з першых калгасніц

Ганны Грыгаровіч захаваўся фотаздымак 1930 года з такім надпісам: «Ударная група касцоў на касьбе ўрочышча Каралькі ў ліку 30 чалавек». Сярод касцоў — дзве дзяўчыны-паварыхі: Вольга Палатка і яе стрыечная сястра Марыя Палатка. Хлопцы і мужчыны ўсе ў аднолькавай даматканай вопратцы, хто сядзіць, хто стаіць, і ў кожнага ў руках кася. «Ударная група...» З цікаўнасцю разглядаюць сёння калгаснікі стары фотаздымак. Надпіс выклікае ўсмешку. Бо ўсе ж ведаюць сённяшняю калгасную ударную сілу: 76 трактароў, 43 аўтамашыны, 18 камбайнаў, а да іх — сотні спецыялістаў.

Няпроста гэта далася. Нялёгка было пераадоляць гаспадарчыя нягоды, але самае цяжкае, што давялося прайсці, была фашысцкая навала. У ёй кожнаму выпаў свой лёс, а Ганне Грыгаровіч — своеасаблівы.

— Паступіла каманда: гнаць

жывёлу на ўсход, каб фашысту не дасталася. Я даяркая рабіла, маладая была. Далі падводу, бітон для малака, сала кавалак прыхапіла. Думала, да Оршы, а там здам каровак. Ажно апынулася за Волгай...

Роўна тры месяцы ў дарозе са статкам (80 кароў, 29 нецеляў, 160 авечак) і потым тры гады чакання, каб вярнуцца дадому!

Слухаю, як Ганна Якаўлеўна нетаропка расказвае пра сваю «эпапею» і адкрыта люблюся сузор'ем урадавых ўзнагарод на яе святочным жакеце і натуральнай сівізнай яе пышнай прычоскі.

А ТЫМ часам падрасці, становіліся на ўласныя ногі маладзейшыя. Можна правесці яскравыя паралелі: акурат у той год, калі ўзжунелая Ганна Грыгаровіч вярнулася з бежанства, 15-гадовая Ганна Іванюта стала калгасніцай, а Ала Павадырова толькі нарадзілася. Калі б можна было дзень [Заканчэнне на 4-й стар.]

СОВЕТСКОЕ ГОСУДАРСТВО— ЖЕНЩИНЕ

Накануне Международного женского дня корреспондент Агентства печати Новости Наталья ВИШНЕВА-САРАФАНОВА взяла интервью у заместителя Председателя Совета Министров РСФСР, председателя Комиссии по вопросам труда и быта женщин, охраны материнства и детства Совета Национальностей Верховного Совета СССР Лидии ЛЫКОВОЙ.

...Она поднимается из-за своего стола — невысокая черноглазая женщина, обладающая государственным умом, энергией, жизнелюбием. Лидия Лыкова родилась до Октябрьской революции в бедной крестьянской семье и могла остаться неграмотной, работать прислугой или батрачкой, как 80 процентов женщин царской России. Однако революция круто изменила их судьбу. Первая Советская Конституция 1918 года закрепила равноправие женщины и мужчины во всех сферах жизни. Лидия Лыкова получила высшее образование, работала учительницей, защитила диссертацию, стала министром социального обеспечения Российской Федерации, членом советского парламента.

Корреспондент: В середине 1980 года в Копенгагене состоится Всемирная конференция по итогам первой половины Десятилетия ООН для женщин, девиз которого «РАВЕНСТВО, РАЗВИТИЕ, МИР». Вам, наверно, особенно близки проблемы Десятилетия, направленного на ликвидацию дискриминации женщин?

Л. ЛЫКОВА: Мы, советские женщины, солидарны с женщинами мира, которые встали на путь активной борьбы против дискриминации по признаку пола — «преступления против человеческого достоинства».

Парадокс состоит в том, что хотя подписи представителей 35 государств стоят под Заключительным актом совещания в Хельсинки, подтверждая приверженность принципу уважения прав человека, в то же время женщины, составляющие половину населения планеты, остро нуждаются в защите своих прав и достоинств. До сих пор в капиталистических странах представительницы «слабого» пола не имеют фактически равных с мужчинами прав ни в политической жизни, ни в труде и образовании, ни в семье.

Корреспондент: В то же время, согласитесь, есть определенные успехи в борьбе женщин за равные политические права.

Л. ЛЫКОВА: Статьи об эмансипации женщин, о равноправии в кодексах многих стран напоминают скорее формальные реверансы в сторону прекрасного пола. Что стоят разговоры о политическом равноправии, если в парламентах всех капиталистических стран, вместе взятых, женщин меньше, чем в Верховном Совете СССР?

Я горжусь тем, что на сессиях Верховного Совета СССР можно увидеть множество женских лиц: женщины составляют треть депутатского корпуса — 487 депутатов. Это один из примеров реализации концепции прав человека в СССР.

Корреспондент: А что вы скажете о праве на труд — одном из основных во всей системе прав и свобод человека?

Л. ЛЫКОВА: Реальное осуществление этого права состоит в обеспечении работой всех желающих и предполагает защиту каждого от безработицы. В Советском Союзе безработица ликвидирована полвека назад. Сегодня в стране достигнут самый высокий в мире уровень женской занятости в общественном производстве (каждый второй работник). 93 процента всех трудоспособных женщин — все желающие — учатся или работают. Женщинам не грозит отказ в приеме на работу, снижение заработной платы по мотивам, связанным с беременностью или кормлением ребенка: в СССР это уголовно наказуемое преступление.

Корреспондент: Прокомментируйте, пожалуйста, конституционную статью, где говорится о равных возможностях советских

женщин в получении образования, продвижения по работе.

Л. ЛЫКОВА: Этот закон проверен на моей собственной судьбе. Но я не исключение. Показательно: из каждой тысячи женщин, занятых в народном хозяйстве, 781 имеет высшее или среднее (полное или неполное) образование, у мужчин — 779. Выходит, прекрасный пол хоть и незначительно, но уже обогнал мужчин. Доля женщин среди работников с высшим и средним специальным образованием, занятых в народном хозяйстве, составляет ныне 59 процентов.

Женщине открыт путь к карьере: предпочтение отдается инициативному, знающему, талантливому работнику независимо от пола. В СССР свыше полумиллиона женщин — директора промышленных предприятий, совхозов, учреждений, председатели колхозов, начальники цехов, мастера.

Словом, то, что в рамках Десятилетия ООН для женщин намечается в мире как долговременная программа — осуществление женского равенства де-юре и де-факто, — в СССР уже стало реальностью.

Корреспондент: Недавно вы вместе с другими депутатами на сессии Верховного Совета СССР утвердили Государственный план экономического и социального развития СССР и бюджет страны на 1980 год. Что дают план и бюджет женщинам?

Л. ЛЫКОВА: Задача дальнейшего роста жизненного уровня советских людей — одна из центральных в плане на 1980 год. Естественно, это касается и женщин, причем не только работающих, но и пенсионерок, домохозяйек и, конечно, матерей. Вот несколько примеров. Реальные доходы на душу населения увеличатся за год на 2,9 процента при неизменном индексе цен, а выплаты и льготы из общественных фондов потребления достигнут огромной суммы — 116 миллиардов рублей (их выделяет из своего бюджета государство на социальные, культурные нужды).

Будут построены жилые дома общей площадью 109,4 миллиона квадратных метров, что позволит улучшить жилищные условия еще свыше 10 миллионам человек, а также много детских учреждений, школ и больниц...

Корреспондент: Детские дошкольные учреждения очень популярны в стране. И все-таки их еще не хватает. Что даст 1980 год в этом плане? Какие дополнительные льготы получат матери и дети?

Л. ЛЫКОВА: Сегодня постоянные дошкольные учреждения посещает 14 миллионов советских ребят. Число мест в яслях и детских садах за год будет увеличено на сотни тысяч мест. Кроме того, увеличится размер пособий инвалидам с детства, будут обеспечены бесплатными учебниками учащиеся общеобразовательных школ, включая теперь уже четвертые и пятые классы. Для работающих женщин в соответствии с решениями XXV съезда КПСС будет введен частично оплачиваемый отпуск по уходу за ребенком, пока ему не исполнится год (в дополнение к существующему полностью оплачиваемому 112-дневному отпуску по беременности и родам).

Корреспондент: В связи с усилившейся за последнее время напряженностью международной обстановки что вы скажете об одной из проблем Десятилетия, выраженной в девизе коротким словом — МИР?

Л. ЛЫКОВА: Женщина дает жизнь ребенку, и она всегда будет не только ненавидеть войну, но и бороться против войны, убивающей эту жизнь. Мир дорог каждой советской женщине, всему нашему народу.

Вот почему мы, как сказал глава Советского государства Леонид Брежнев, не хотим поступиться ничем из того доброго, что было достигнуто в 70-е годы на международной арене. Надо углублять разрядку, закреплять достижения и идти вперед по пути, ведущему к прочному миру.

(АПН).

Куток сквера на Центральной площади Минска.

Фота В. ВІТЧАНКІ.

ТРЭЦЯЕ ПАКАЛЕННЕ

[Заканчэнне. Пачатак на 2-й стар.]

за днём, крок за крокам, — усё-усё, нічагусенькі не прапускаючы, — узнавіць працэс іх сталення, станаўлення жоннай як асобы! Я магу, але толькі маленькімі крупіткамі...

Ганна Іванюта больш за дваццаць гадоў узначальвала льнаводчае звяно.

— Як працавалі? Ды вядома ж як: усё ўручную рабілася. Папрывыкалі, не скардзіліся. Збяруцца жанчыны — то жаргы, то песня. А лянок які харошы рос!

Цяпер Ганна Логвінаўна — памочнік звенявога па механізанаванаму вырошчванню льну. Лён яшчэ лепш родзіць, цудоўнае валакно прадае калгас дзяржаве. Цяньць у калгасе вопыт ветэрана (маладзь праходзіць школу Іванюты). І, нягледзячы на гучную славу, Ганна Логвінаўна застаецца ўсё тым жа сціплым чалавекам, прастай працаўніцай, а на святы або з выпадку якой-небудзь урачыстасці паўляецца на людзях пры ўсіх сваіх шматлікіх узнагародах, і галоўная срод іх — медаль «Залатая Зорка», уручаюць які толькі Героям Сацыялістычнай Працы.

Здаецца, не намнога маладзейшая за Іванюта Ала Павадырова, і жывуць яны ў адзін час, але гэта ўжо новае пакаленне.

Ганна Логвінаўна з-за вайны не змагла закончыць больш як чатыры класы. У адукацыйным цэнзе Павадыровой — сельскагаспадарчая акадэмія. Яна, дачка лесніка і даяркі, працавала спачатку ў школе піянерважатай, а пасля пацягнула вясковую дзяўчыну да матчынай прафесіі. Па яе натуре муж трапіўся — вывучыўся на агранома, працеуе брыгадзірам. У іх двое сыноў, уласны дом, свая гаспадарка, легкавая аўтамашына. Цяпер Ала Станіславаўна — загадчыца самай буйной у калгасе свінафермы, на якой атрымліваюць і вырошчваюць для адкорму парасят.

— Клопату хапае, а па грыбы ўвосень цягне — я ж ад нараджэння лясная. То ўстаю зацемна, старэйшага, Юрку, раскатураю, заводжу «Жыгулі» і —гайда! Усіх грыбнікоў абскачам!

— А муж хіба не крывіцьца?

— О, ён таксама на грыбы спакуслівы, але больш — патэльні.

Мы прыехалі на ферму старшынёй калгаса, і, як толькі павяліся, Ала Станіславаўна адразу пачала выкладваць Лідыю Андрэеўне свае праблемы некага з работнікаў трэба мяняць месцамі, нешта з тэнікі замяніць, удасканаліць. Лекцыю на ферме не маленькіх — 40 чалавек. Палавіна — аператары, а яшчэ повары, падвозчыкі корму, слесары, электрык ветэрынарнай спецыяльнасці... такім запалам расказвала Павадырова пра свае справы, што адразу бачна было — дзелавая жанчына.

У ТЫЯ дні, калі я быў калгасе, Беларускае тэлебачанне здымала тэлефільм. На сцэне выступілі калгасны хор, які створаны і якім кіруе малады спецыяліст па культуры Ляда Картавіцкая і ў якім палова — жанчыны. Вечарамі ў гэтай збіраліся ў каго-небудзь дома на чай, вялі цікавыя сустрэчы, знаёмства: дэпутатка ад рэальнага Савет выбаршчыні Собалева. А ёй усяго толькі дзевятнаццаць гадоў. І два гады сёлета будзе, як закончыла яна сярэднюю школу. Людзі расказала:

— Я яшчэ ў школе вадзіць сельскія правы атрымала і ўсё цела пайсці шафёрам. Але ў вяснаўнаццаці гадоў шафёраў не бралі. Год вучылася на тэлетарыстку, з вясны працую.

— Люда, а чаму ўсё-такі такую прафесію абралі?

— Падабаецца ездзіць. Там у мяне трактарыстам быў. Мама стрэлачніца. Папрацую буду ў акадэмію паступаць, агранома. Усё ў жыцці праца дасца...

Хіба можна тут у чым-небудзь запярэчыць дзяўчыну? Яна мае рацыю. Жыццё ў людзях толькі пачынаецца і пачынаецца з цвёрдага выбару свайго шляху.

Магчыма, у нечым Люда Собалева паўтарыць лёс сваёй старэйшай сучасніцы Алы Павадыровой. Магчыма, новыя і новыя задачы інакш пакіраюць яе юнацкімі парывамі. Усякім разе, гэта ўжо не трэцяе пакаленне. Гэта — будучае.

Мікола ВАСІЛЕУСКІ.

У ФОНД МІРУ

Працоўныя Слуцка і раёна прымаюць актыўны ўдзел у зборы сродкаў у Савецкі фонд міру. У мінулым годзе ад случчан на яго рахунак паступіла каля 50 тысяч рублёў. Звыш 4 тысяч пералічылі для

высакароднай справы захавання міру на планеце працаўнікі калгаса «1 Мая», 2 500 рублёў — калектыў мясакамбіната, 1 500 рублёў — рабочыя і служачыя цукрова-рафінаднага заводу.

Сістэматычна паступаюць сродкі ў Фонд міру і сёлета. За студзень калектывы прамысловых прадпрыемстваў, калгасаў і саўгасаў Слуцкіны перадалі на яго рахунак больш за 4 тысячы рублёў.

КИРПІЧНЫІ дом на окраіне цэнтральнай усадьбы совхоза «Косово», яркая герань на подоконніках, беласнежныя занавескі. Прэсідэнт райацэнальнага камітэта Общества Краснага Креста Сергей Тарасюк останавлівае машыну. І тут же на крыльце по'яўляецца сярэдніх лет жанчына — крэйкая, ладная, с яркім румянцам, прыглашае зайці в дом.

— За мной прыехалі? Я гатова!

— Нет, Анна Платоновна, на сей раз не за вами, а к вам. Принимайте гостю.

І, абрацаюся ўжо к нам обоим, сказаў:

— У нашай Платоновны вошло в привычку: как услышит шум мотора, сразу к калитке: может, за ней из больницы едут.

...Беседа с почетным донором СССР А. Масловской идет неторопливо, за чашкой чая. Удивительное обаяние у этой женщины. И то, о чем она говорит, не оставляет равнодушным: ведь речь идет о самых больших ценностях — доброте, долге, человечности.

— Хорошо помню один случай из моей донорской практики. Приехали к нам как-то родственники. Сидим всей семьей на терраске, ужинаем, разговариваем. Вдруг слышу стук в калитку. Выглянула: стоит незнакомая женщина. Вы, спрашивает, Анна Масловская? Да, отвечаю. А в чем дело? Анна Платоновна, миленькая, по-

могите! С отцом беда. Врач говорит — кровь нужна. Вашей группы. А сама плачет...

Я гостям говорю, гуляйте без меня. Косынку на голову — и на большак. Остановлю грузовик: «Надо срочно в райцентр, в больницу, человека спасать, донор я!»

О ЧЕМ РАССКАЗАЛА ДОНОР АННА МАСЛОВСКАЯ

Шофер согласился, хоть было ему совсем не по пути. Примчались мы в больницу, стала его благодарить, а он мне говорит: «Это я вас, Анна Платоновна, должен благодарить: ваша кровь и мне жизнь однажды спасла. Все мечтал лично спасибо вам сказать, вот как пришлось встретиться».

Честно говоря, я не помнила этого парня. Да разве всех упомянешь! Сорок лет — стаж моего донорства. Бывает, приедешь в райцентр по делам, идешь по улице, а тебе навстречу люди — здороваются,

по имени-отчеству называют. Муж, Петр, шутит: «У тебя половина области родня». А я ему: «Бери дальше — и за границы есть!»

Недавно получила письмо из Польши: нашел меня Вацлав Ярошевич. Во время войны ему, раненому солдату,

пересадка кожи. Кто согласен дать ее?» Когда увидела обожженного танкиста, у меня затряслись руки, я заплакала, а потом согласилась быть его донором. Через несколько месяцев в госпитале в Рязани я встретила полковника Кузнецова. Он гото-

ворителю родителей — это гордость детей, они стремятся в делах и поступках быть похожими на них. Вместе со мной дети переживали и горе попавшего в беду человека, и его выздоровление. Бывало, приедут за мной ночью из больницы, так мои ребята глаз не сомкнут до тех пор, пока я не вернусь и не расскажу им обо всем.

Как-то старшая, Нина, принесла на мой день рождения свою донорскую книжку: «Вот, мама, смотри: я тоже стала донором». А сын Бронислав (сейчас он командир корабля), когда учился в Ленинграде, сообщил в одном из писем: «Наш однокурник попал в беду, нужно было много крови. Желаящих помочь товарищу вызвалось больше, чем надо. Тогда я сказал врачам: возьми у меня первого. Моя мама всю войну была донором и сейчас дарит кровь. Хочу быть таким, как она».

Все мои дети — среди них есть два офицера Советской Армии, учительница, врач, медсестра, заведующая молочной фермой — стали донорами.

Я работаю в сельской больнице сестрой-хозяйкой. У меня часто спрашивают: «Скажите, чью кровь мне перелили? Хочу знать, кто вернул мне здоровье?» И до конца дней живет в сердце спасенного человека благодарность к другому человеку, пришедшему к нему на помощь в трудную минуту.

Римма ВОЛКОВА.

ЧЕЛОВЕК СПАСАЕТ ЧЕЛОВЕКА

влили мою кровь. Сейчас его семья приглашает нас к себе в гости.

С войны и началось мое донорство. Я служила тогда в санитарном поезде. Мы перевозили тяжело раненых из прифронтовых медсанбатов в тыловые госпитали. Насмотрелась на горе да страдания наших солдат, умение мужественно переносить боль.

Помню, вызвал нас, юных доноров, начальник санитарного поезда и говорит: «Сегодня в тяжелом состоянии привезли полковника Кузнецова. Чтобы спасти, нужна

вился вновь возвратиться на фронт. «Спасибо тебе, дочка, — сказал. — Будет в жизни у тебя счастье, потому что душа у тебя добру открыта, чуткая к чужой боли...»

Было мне в ту пору немногим больше восемнадцати. А вот сейчас могу сказать, что я действительно счастливый человек. Мы с мужем воспитали шестерых детей, всем дали образование. И в воспитании их, думаю, сыграло свою роль мое донорство. Люди, окружавшие нас, всегда относились к нашей семье с уважением. А известно, что

МАРЬЯ АКУЛИЧ: «Я НЕ МАГЛА НЕ АДГУКНУЦА НА ТАКОЕ СЛОВА...»

СТАЛІ РОДНЫМІ ЧУЖЫЯ ДЗЕЦІ

...Больш года прайшло, як Дамінік Акуліч аўдавеў. Але бяда не прыходзіць адна. У бальніцы з сур'ёзнай аперацыяй ляжала пяцігадовая Святлана. Сярожа было толькі два з палавінай гады. І хоць памыць аб жонцы (з ёй ён пражыў дзесяць шчаслівых гадоў) не дазваляла так хутка прывесці ў дом новую жанчыну, ён шукаў яе. Шукаў хутчэй маці дзецям, чым сабе жонку.

— Тата, — гаварыла не раз Света, — тата, няхай прыдзе цяця. Няхай будзе з намі...

Цяці прыходзілі, але ні адну з іх, нават Сяргея, не называлі мамай. Таму яны пакідалі яго дом.

Святлану выпісвалі з бальніцы. У той жа дзень Марыя павінна была даць Дамініку адказ. Ён ужо разумеў, што пакахаў яе. Марыя гэтага яшчэ не ўсведмляла, хоць у душы ўжо расло вялікае пачуццё да добрага, дужага чалавека.

«Сяргей, убачышы яе, назваў мамай, — разважаў Дамінік. — Света ў бальніцы мне сказала: «Няхай цяця Марыя будзе з намі, нашай мамай».

І трывожна думалася: «Толькі б не адмовіла!»

Цяця Марыя хутчэй падыходзіла ў сёстры сваёй будучай дачцы Святлане, але ішла з адказам не да Дамініка — да дзяцей:

— Я застануся з вамі, — сказала Марыя, калі забраўшы Свету, яны прыехалі з бальніцы.

Радасць, з якой дзеці сустрэлі яе словы, выклікала ў Марыі слёзы.

Але ці гатова была клапаціцца аб дзецях дзяўчына, якая раптам узваліла на свае плечы такую ношу? Трэба было апраўдаць веру дзяцей у сябе, у іх выбар. Многія не разумелі яе ўчынку, нават родная маці, якая выгадала сваіх чацвёра дзяцей, не пахваліла. Але лепш за ўсё пераконвае час.

У сям'і адбываліся падзеі, ішло штодзённае жыццё, якое пераплаўляла сумна-вядомае слова «мачыха» ў цёплае, ласкавае — «мама».

Марыя заваёўвала свой аўтарытэт ласкай, дабротой, працай. З яе прыходам нібы павялічылася ў доме. Зварыць, памыць бялізну, прыбраць, накарміць, адзец, купіць... — незлічона колькасць дзеясловаў, якія вызначаюць дамашнія клопаты жанчыны.

У дом пацягнуліся людзі. Усім хацелася паглядзець, як там, у незвычайнай сям'і. Розныя людзі бывалі ў іх, а выходзілі з адной думкай: як любяць Марыю дзеці і муж, якая дружная сям'я!

Можна не ўсё так і гладка было спачатку, але з кожным днём сям'я мацнела, хоць ёй даводзілася сутыкацца з тымі праблемамі, якія ў звычайнай сям'і не ўзнікаюць.

Нарадзілася ў Марыі дачка Лена. Як аднасуца да яе Света і Сярожа, ці палюбяць?

І вялікае мацярынскае дараванне Марыі дапамагло выраблець безбалесна і гэтую праблему. Света і Сяргей паранейшаму заставаліся для яе роднымі, не адчулі сябе пасынкамі, і Лена стала для ўсіх вялікай радасцю. Толькі падросшы, малая часта паказвала на партрэт цяці Ані (маці Святланы і Сяргея) і раўніва пыталася: «Мама, а чаму ў Светы і Сярожы дзве мамы, а ў мяне ты адна?»

— Чужыя дзеці яшчэ даражэйшыя, — гаворыць мякка Марыя Іванаўна. — Памятаю, пры першай сустрэчы муж сказаў: «Каго Сярожа выбера, тая і будзе ім маці». Я ўпэўнена, што любяць з нас, убачышы тады вочы Сярожы і Светы, пачушы ад іх «мама», зрабіла б тое, што і я. Разумеюць, не магла я не адгукнуцца на такое слова. Каб паступіла інакш, не даравала б сабе потым, калі на-

радзіла ўласнае дзіця. Усе дзеці прыносяць нам з мужам вялікую радасць. І тое, што людзі пра іх добра гавораць, нам таксама прыемна.

Света паспяхова вучыцца завочна на трэцім курсе педінстытута. Жыве і працуе ў Магілёве. За два гады ў яе ўжо ёсць падзякі. Значыць, добра працуе. Я ўжо стала бабуляй. У Светы ж блізныя растуць — Дзіма і Дзіна.

Сярожа заканчвае гандлёвы тэхнікум. Ездзіў у будаўнічы атрад, яго ўзнагародзілі граматай. Лена яшчэ вучыцца ў школе. Дзеці ва ўсім мне дапамагаюць. Яны выраслі чуйнымі, добрымі. Нас з бацькам разумеюць і паміж сабой дружаць.

Света кожны год віншуе мяне з тым днём, калі я прыйшла да іх. Мяне гэта асабліва кранае. Значыць, разумеюць, чаму я так зрабіла. Ніколі не забудуцца павіншаваць нас з бацькам з днём нараджэння.

У дваццаць гадоў умясціліся ўсе гэтыя падзеі...

У Марыі Іванаўны добры, адкрыты твар, ласкавыя вочы. Такія людзі, відаць, і заваёўваюць сэрцы дзяцей. Яна прысе-ла побач, закончыўшы тэрміновую работу, на твары свяціліся бісерам кропелькі поту.

«Марыя Іванаўна, Марыя, дайце для правяркі кінескопаў, адзначце, адпраўце, падайце...» — І яна ўсюды паспявае! Падаць, адзначыць, адправіць...

Так, камплектоўшыца вытворчага аб'яднання «Гарызонт» Марыя Іванаўна Акуліч здзіўляе мацярынскім подзвігам, які здзяйсняе з той міну-ты, як яе назвалі мамай «чужыя» дзеці. Я ўзяў гэта слова ў двукоссе таму, што яе прыклад пераконвае: у нас няма чужых дзяцей. Што б ні здарылася, побач з імі добрыя людзі.

Георгій ПАВУЛЯ.

Вёска Ляскавічы — цэнтр буйнейшага ў Акцябрскім раёне саўгаса «Арэса».

Трагічны лёс напаткаў Ляскавічы ў гады апошняй вайны. Фашысты спалілі вёску, але яна ўзнялася з руін, стала яшчэ прыгажэйшай. Тут цяпер і белакаменныя дамы, і магазіны, і адміністрацыйна-гаспадарчыя пабудовы, і водаправод. Толькі за апошнюю пяцігодку ў Ляскавічах узведзены жывёлагадоўчыя комплексы, майстэрні, машыны двор, зернесклад, кармацэх. Вялікая ўвага ўдзяляецца будаўніцтву жылля. Ганарацца аднавяскоўцы сваімі землякамі. Яшчэ ў 1920 годзе селянін з Ляскавіч Мітрафан Мінін быў дэлегатам VIII Усерасійскага з'езда Саветаў. Яму пашчасціла сустрэцца з У. І. Леніным і весці гаворку аб будучым сялян. Добра ведаюць у Акцябрскім раёне і лепшую дзяркую саўгаса «Арэса» В. Калбасіну, якая за добрасумленную працу ўзнагароджана двума ордэнамі Леніна.

НА ЗДЫМКАХ: В. КАЛБАСІНА з маладой працаўніцай З. ГАРДЗЕЙ; гэты новы дом Анатоль і Зоя РУДЗЬКО атрымалі ў падарунак ад саўгаса ў дзень свайго вяселля.

ЖЫЦЦЁ НЕМАГЧЫМА БЕЗ ПЕСНІ,—

ТАКОЙ ДУМКІ ПРЫТРЫМЛІВАЮЦА ПЕРШЫЯ СПЯВАЧКІ ДЗЯРЖАЎНАГА НАРОДНАГА ХОРУ БССР М. АДАМЕЙКА І Г. АЎДЗЕЕНКА.

Напэўна многім з вас, паважаныя суайчыннікі, па перадачах радыёстанцыі «Савецкая Беларусь» ці з плацінак вядомы імёны заслужаных артыстаў рэспублікі Марыі Адамейкі і Ганны Аўдзееўкі. Але для таго, каб паўней раскажаць пра іх, трэба вярнуцца ў люты 1952 года. Менавіта тады Савет Міністраў БССР прыняў пастанову аб арганізацыі Дзяржаўнага ансамбля песні і танца.

Спевакоў-прафесіяналаў у той час не было, таму першаму мастацкаму кіраўніку калектыву, заслужанаму дзеячу мастацтваў БССР Г. Цітовічу давалося аб'ездзіць літаральна ўсю рэспубліку, каб адабраць лепшых спевакоў з самадзейных хораў. Сярод першых артыстаў Дзяржаўнага ансамбля былі Марыя Адамейка з Барысава і Ганна Аўдзееўка з Палесся.

Цікавае, поўнае радасцей і нягод жыццё пражыла Адамейка да свайго паступлення ў ансамбль. Першыя яе радасці былі звязаны з народнай песняй, якую з маленства чула і палюбіла на ўсё жыццё. А нягоды прынесла Вялікая Айчынная вайна, калі дванаццацігадовую дзяўчынку фашысты сілкам вывезлі ў Германію. Вярнуўшыся дадому, Марыя пачынае спяваць у калектывах мастацкай самадзейнасці, а потым становіцца і кіраўніком некаторых з іх, працуючы ў Смалевічах, Чэрвені, Барысаве.

Ганна Аўдзееўка нарадзілася ў вёсцы Валокі Хойніцкага раёна ў надзвычай музычнай сям'і. Яе маці ведала безліч традыцыйных беларускіх народных песень і з дзяцінства прыхавоціла да іх дачку. Ганна не ўяўляла свайго жыцця без песні і таму, працуючы спачатку выхавальніцай дзіцячага сада, а потым тэлеграфісткай, прымала самы актыўны ўдзел у мастацкай самадзейнасці.

У новым калектыве маладыя спявачкі амаль адразу сталі своеасаблівымі «важакі» сваіх харавых груп, працягвалі трымаць першынство і тады, калі ансамбль быў ператвораны ў Дзяржаўны народны хор БССР, трымаюць яго і цяпер.

Характэрнай рысай спявання беларускіх народных хораў з'яўляецца так званая «падводка», саліруючую партыю якой выконваюць спявачкі з групы «падгалоскаў». Трэба мець звонкі голас, выдатную музычнасць і яшчэ шмат якіх здольнасцей. Добра валодаючы традыцыйным палескім шматгалосным распевам, Аўдзееўка ў час рэпетыцый пачала імправізаваць, узбагачаць мелодыю сваёй харавой партыі, а потым гэтыя імправізацыі ўводзіліся і ў канцэртнае выкананне песні.

Якое свята ці пагулянка ў Беларусі абыходзіцца без жывых, вясёлых, дасціпных прыпевак! Напэўна, не знойдзецца ў нас ніводнай вёскі, дзе б не складалі іх. Нямала прыпевак можна пачуць і ў канцэртных праграмах Дзяржаўнага народнага хору БССР. Некаторыя з іх, як, напрыклад, сучасныя прыпеўкі да «Лявоніхі», былі створаны калектывам хору. У сваю чаргу Г. Аўдзееўка і М. Адамейка самі складаюць частушкі.

Багаты сольны рэпертуар Г. Аўдзееўкі і М. Адамейкі, але найбольш поўна праявіўся талент артыстаў у спяванні дуэтам. З нязменным по-

нехам сустракаюць слухачы ў іх выкананні «Песню пра Заслонава» і «Частушкі пра калгаснае жыццё», традыцыйныя «У нядзельку на таргу я гуляла», «Як мяне маці паслала», «У нядзельку», «Ландыш» К. Масаліцінава, «Зязюльку» М. Цыбізава, «Белым снегам» і «Ты не стой» Я. Радыгіна, песні беларускіх кампазітараў. Поспех абумоўлены душэўнай пранікнёнасцю выканання, яго шчырасцю, цеплынёй, непасрэднасцю.

Творчыя партрэты папулярных беларускіх спявачак не будуць поўнымі, калі не ўспомніць пра яшчэ адну старонку іх жыцця. У дні падрыхтоўкі да Усеаюзнага і VI Сусветнага фестывалю моладзі ў Маскве ў мастацкага кіраўніку калектыву Г. Цітовіча ўзнікла задумка стварыць з артыстаў хору жаночы вакальны актэт. Адабраў восем лепшых спявачак, у ліку якіх былі Адамейка і Аўдзееўка. У рэпертуар новага ансамбля ўвайшлі беларускія народныя песні ў апрацоўцы Г. Цітовіча «Закаці, закаці ты, яснае сонейка», «Рэчанька», «Пры Дунаёчку», «Рабіначка», «Некалькі частушачных напеваў». Усё гэта было перакладзена для вакальнага актэта без суправаджэння. Энтузіязм і шчырае жаданне як мага лепш прадставіць беларускія народныя песні на Сусветным фестывалі дапамаглі спявачкам падрыхтаваць цудоўную праграму. Жаночы актэт з Беларусі перамог сваіх шматлікіх і сур'ёзных канкурэнтаў на конкурсе «народных спевы» і ўсе яго ўдзельніцы былі ўзнагароджаны дыпламамі першай ступені і атрымалі па два залатых медалі.

Нядаўна я сустрэўся з народным артыстам СССР Генадзем Цітовічам і напрасіў яго раскажаць пра Марыю Адамейку і Ганну Аўдзееўку.

— Яны сталі першымі артысткамі нашага хору. І, вярнуўшы ў яго, прынеслі з сабой некалькі яшчэ не вядомых мне песень. Так ад Адамейкі я запісаў цудоўную беларускую народную песню «Закаці, закаці ты, яснае сонейка», ад Аўдзееўкі і яе маці — «А ў лесе на дубочку». Абодва запісы я ўключыў у «Анталогію беларускай народнай песні». І з цягам часу творы набылі папулярнасць у асобных выканаўцаў і самадзейных хораў рэспублікі. Ганна і Марыя заўсёды вылучаліся добразычлівасцю, былі з усімі надзвычай таварыскімі, і калі ім, адным з першых, прысвоілі ганаровае званне заслужаных артыстаў Беларускай ССР, радаваўся ўвесь калектыв. Са свайго выканаўчага майстэрства яны ніколі не рабілі сакрэта, а шчодро дзяліліся з іншымі артыстамі. Яны спяваюць у групе альтоў, але ў Аўдзееўкі высокі «падгалосачны» альт, а ў Адамейкі нізкі «басуючы». Гэта і дало ім магчымасць спяваць дуэтам, выступленні якога я з асадай слухаю па радыё, дзе яны зрабілі вялікую колькасць запісаў. А люблю я іх выкананне за тое, што спяваюць яны заўсёды з сапраўдным майстэрствам, надзвычай шчыра і пранікнёна, нібы песня льецца з самага сэрца.

Дзмітрый ЖУРАЎЛЕУ,
заслужаны дзеяч культуры БССР.

Прэм'ера спектакля па п'есе Аляксандра Гельмана «Мы, што падпісаліся ніжэй...» адбылася ў Гродзенскім абласным драматычным тэатры. У п'есе ўзнямаецца праблема маральных адносін савецкага чалавека да сваіх абавязкаў. Паставіў спектакль галоўны рэжысёр тэатра Уладзімір Караткевіч.
НА ЗДЫМКУ: сцэна са спектакля.

ЛЮБОЎ ДА СВАЁЙ РАДЗІМЫ І НАРОДА —
ТВОРЧАЕ КРЭДА МАЛАДОЙ ПІСЬМЕННІЦЫ

ЧЫСЦЕЮЦЬ РУКІ АД ЗЯМЛІ...

«Няпраўда, што мала зачаравання ў простых і сціпных беларускіх краявідах. Гэта лянота душы — не бачыць у іх прыгажосці. А душа павінна працаваць, узнімаць чалавека да тых вышынь, адкуль у будзённым і прывычным бачна паэзія. Паэзія, да якой усё сваё жыццё імкнецца людзі», — вось аб чым ішла размова ў паштоўках, што прысылаў сваім унучкам дзядуля з далёкай Якуціі і якія яны прыносілі на суд да Галіны.

— Ну як?, — пытаюць дзіцячыя во-

чы.
— Цудоўна! — позірк іх любімай настаўніцы не менш красамоўны, чым словы.

Галіна, як і невядомы ёй Антон Савінка, крыху павандравала па свеце, і, пабыўшы ўдалечыні ад родных мясцін, мела магчымасць ацаніць і асэнсаваць іх непаўторнасць. Яе сям'я аб'ехала амаль усю Міншчыну — бацькоў, спецыялістаў сельскай гаспадаркі, некалькі разоў пераводзілі з адной вёскі ў другую. Былі і пяць гадоў вучобы на філалагічным факультэце Беларускага ўніверсітэта. Былі і паездкі па лініі Саюза пісьменнікаў і маладзёжных арганізацый у Маскву, Узбекістан, Польшчу, Чэхаславакію. І заўсёды ў сэрцы жыла горыч разлука з роднымі мясцінамі. Таму першыя два зборнікі вершаў Галіны Каржанеўскай прысвячаліся менавіта роднай зямлі, асэнсаванню таго, што адбываецца на ёй. Нездарма дзяўчынка са сваім скарбам — пісьмамі дзядулі падыйшла менавіта да яе. І не ведала Эла і Таня, якую радасць выклікалі яны ў душы Галіны Анатольеўны. Настаўніца разумела: не прапалі дарма яе намаганні выхавання ў дзяцей тонкасць пачуццяў, умённе любіць, бачыць прыгажосць. У тым, што дзяўчаткі здолелі адчуць, успрыняць як асабістыя, думкі і перажыванні свайго дзеда, ёсць і яе заслуга. Бо жыла яна не толькі сям'ёй. Не толькі вершамі. Яшчэ — імі, школай...

Еду да маці.

А збоку
На дрогнім аўтобусным шкле
Абліччы дзяцей быстравокіх...
...Я ў школе.

Усё яшчэ ў школе.
Куды гэта згінуў званок!

Эла і Таня нагадалі ёй нечым самую сябе ва ўзросце 10—12 гадоў, калі яна ўпершыню стала пісаць вершы. Якую бурю ў Галіны душы выклікаў нумар раённай газеты, дзе нечакана дзяўчынка ўбачыла надрукаванымі свае першыя творы! Настаўніца беларускай мовы аднесла іх у рэдакцыю. Гэтым яна нібы падштурхнула Галю да вялікай літаратуры.

Чыстая споведзь Антона Савінкі, роздум аб сучасным і мінулым краінулі маладую настаўніцу і паэтку. І

Галіна не вытрымала — напісала далёкі Якуцк. Яна дзякавала незнанаму чалавеку за тое, што ён дапамагў дзяўчынкам запаўняць со- душы нектарам родных палёў, і дзіў у іх жаданне імкнецца да вы- ких зор. З нецярпеннем і трыво- чакала адказ на сваё першае пі- мо... Сёння ў яе стала захоўвае- ўжо цэлы пачак пісьмаў з Яку- дзе Галіна знайшла шчырага, мудо- га сябра і дарадчыка. Гэта доб- адчувае паэтэса, якая вядзе гавор- «на мове шчасця», як піша яна сам- Галіна Каржанеўская ў сваёй тво- часці асэнсоўвае такія катэгорыі, любіць, абавязак, патрыятызм, жыцця, радасць, захапленне. спрабуе глядзець на іх зверху, ў той жа час не адрываецца ад ро- най беларускай зямлі, якая нарад- і выхавала яе талент. У вершы «Уз- гарода» ў Каржанеўскай ёсць та- радкі:

Стынуць ад ветру рукі
І ад зямлі чысцуюць.

Дарэчы, аб сваім эпістальным знаёмстве з Антонам Савінкам Галіна расказала ў нарысе «Пісьмы Паўначы», надрукаваным у часопісе «Малодосць» у 1978 годзе. Праз некалькі месяцаў там жа з'явіўся яшчэ адзін яе нарыс «Званок на пера- нак», дзе знайшлі месца разваж- ні аб жыцці сучаснай агульнаду- цыйнай школы. Нарысы атрымлі- прэмію часопіса як лепшыя творы года.

Талент Галіны Каржанеўскай ра- настайны. Яна выдала паэтычны зборнікі «На мове шчасця», «М сад», друкуе нарысы, спрабуе сілы ў драматургіі. Ужо створі дзве п'есы — «Зуб мудрасці» — сучаснай школе, і «Тры Іваны і роўная дудка» — па матывах бел- рускіх народных казак.

Каржанеўская шмат піша аб д- цях і моладзі. Можна таму, што і ма выхоўвае дзвюх дачок: дзеся- гадовую Леначку і гадалую на- тачку. Вядома, у хатніх клопатах сёды дапамагае Мікалай, муж. ўсё ж яна чакае, калі трохі пад- туць дзеці: тады і лягчэй будзе часу больш. А чакаць, як, мабыць, кожная жанчына, Галіна ўмее. Ран- чакала мужа з вайскавай службы, потым нараджэння дачкі, вых- першага зборніка, вынікаў сваёй дагагічнай дзейнасці, пісьмаў Якуцка... Яна чакала і была шчас- вай, бо ўсё гэта — правы цікавы і насычанага падзеямі жыцця.

Зараз Галіне Каржанеўскай 30 га- і з прыходам жыццёвага вопы- яна ўсё больш пераконваецца ў не- вільнасці ёю ж напісаных радкоў: зямлі, ад побыту, ад дробязей пр- сядзённасці трэба часцей падым- позірк да зор.

Галіна ХВЕСЬ

МЕЛОДЫ «МЕЛОДЫ»

Да Алімпіяды-80 Усеаюзная фірма «Мелоды» рыхтуе дыскі больш як пяцідзiesiąці назваў. Сярод іх — і плацінкі з запісамі беларускай музыкі. Дыск «Якая ты прыгожая, Радзіма!» уключае песенныя творы Ю. Семянкі, І. Лучанка, У. Алоўнікава і іншых беларускіх кампазітараў. Сярод твораў буйных жанраў — сімфонія М. Аладава, кантата А. Багатырова, сімфанічная паэма «Героям Брэста»

Г. Вагнера, вакаліз Л. Абеліава, араторыя «Паміці паэта» С. Карпа і іншыя. Яны прагучаць у выкананні Дзяржаўнай акадэмічнай харавой пэлы БССР, хору Беларускага радыё і тэлебачання, Дзяржаўнага народнага хору БССР і іншых калектываў.

Выйдуць пласцінкі і з запісамі цэрта вакальна-інструментальнага ансамбля «Верасы».

Максім ЛУЖАНІН

МАДОННЫ

Міхалу Савіцкаму, аўтару карцін «Партызанская мадонна» і «Мадонна Біркеная».

Са старасветчыны да нашых дзён
Майстрамі шмат пакінута мадонн,
Я — не пра ўсіх...
Даруй мне, Рафаэль,
Даруйце, Леонарда, Багдановіч,
Здабыткаў вашых словам не падновіш,
Мой час пачаў брадзіць, шыбае ў вочы хмель.
Задумны твар мадонны партызанскай
Нам паказаў мастак...
За ёю ажылі
Мадонны ў шынялі,
што цягнуць раненых праз мінныя палі;
Мадонны за рулём — камбайн сярод пшаніцы,
А дзіцяні і сці не хоча з рук;
Мадонны ў цэху, там шкловалалка ільсніца,
А грудзі значаюць, каб пасмактаў хлапчук...
Я мог бы шмат назваць, але нашто імёны!
Няшчасны, хто не стрэў хоць аднае мадонны.

Мадонны! Кажам мы і маляркам сваім,
Саджаем, гордыя, іх на мастацтва лаву,
Але перад усім і над усім
Ёсць найсвятлейшы твар —
Мадонна Біркеная.

Хоць да пятлі цягнулася далонь,
А помста мастаку прапальвала палотны,
Стрываў ён, асудзіў на бессмяротнасць
І ката, што пагнаў яе ў агонь.

* * *

Рыгор БАРАДУЛІН

Матулі нашы сведчаць неўміруча —
Краса непадуладная гадам.
Садоўнік-час, што абразеае сучча,
Вясно сам здзіўляецца садам.
Прывабная ў сваім адчаі круча
Дае развагу маладым слядам.
За зван ручча ручаецца прыручча.
Рачулка дазваляе быць ільдам.
Нас да саміх сябе бяда вяртае,
Як адыходзяць мамы ў нашы сны.
Спагада ў ранніх зморшчынках світае,
Сум развітання—ў снезе сівізны.
Краса матуль адданасцю святая —
Ей са спазненнем моляцца сыны.

Кастусь КІРЭНКА

І ТАК ПРАЗ ЖЫЦЦЁ...

Колькі разоў Ты душу акрыляла чаканнем:
Сыдуць снягі, Жаўруком Зазвініць старана.
І зноў будзеш ты, Ты—ўладарка салодкіх світаняў,
Сіняя казка, Жаданая казка—вясна.
І так праз жыццё: Пасяляюцца ў сэрцы пачуцці—
Імкненні і мары, З якімі да скону жывеш:
Дайсці, дачакацца, Няхай сабе і ў шматпакуцці,
Вялікая хвіліны, Дзе шчасце не ведае меж.
І з грому, і з ліўняў, І з росаў, і з парасткаў росту,
І з смутку, і з зерняў, Што не прыстаеш засяваць,
— Складаюцца песні, Раджаюцца новыя вёсны
І вера — што вечно Нам вёсны свае веснаваць!

ВЫ ХАЦЕЛІ СУСТРЭЦЦА

Знаёмства даволі працяглае час было звычайным, аднабаковым. Амаль на кожнай прадстаўнічай выстаўцы работ беларускіх мастакоў я сустракала палотны жывапісца Леаніда Шчамялёва. І ледзь не кожны раз маёй першай эмацыянальнай рэакцыяй было здзіўленне. Нечаканасцю сюжэту. Канцэпцыяй рашэннем. Нават трактоўкай, здавалася б, усім даўно вядомага.

Былі час ад часу службовыя тэлефонныя размовы з першым сакратаром праўлення Саюза мастакоў БССР. Леанід Дзмітрыевіч выказваўся заўсёды лаканічна і пэўна, але не забываў нагадаць, што па пытанню, якое мяне цікавіць, ёсць і іншыя меркаванні.

Асабістаму ж знаёмству паспрыяла жаданне чытачоў, свайго роду закон для супрацоўнікаў рэдакцыі. І вось мы сядзім за адным сталом. Мой субясіднік выглядае маладзей свайго ўзросту, і гэта падкрэсліваецца эмацыянальнасцю гаворкі, яго цікаўнасцю да розных праяў жыцця. Узрост нагадае пра сябе крыху пазней — глыбінёй і памаркоўнасцю ацэнак, спакойнай мудрасцю шмат перадумаўшага чалавека...

— Леанід Дзмітрыевіч, калі ласка, некалькі слоў пра маладства. Дзе вы нарадзіліся? Калі?

— Нарадзіўся я ў Віцебску ў 1923 годзе. Жылі мы, калі вы ведаеце горад, то ўяўляеце, дзе гэта, — паблізу Полацкага базару. На нашай вуліцы было шмат, як цяпер бы казалі, самадзейных мастакоў. Яны малявалі карцінкі, дываны на продаж. Таму я рана даведаўся, як пішуць на фанеры, на грунтаваным палатне. У мяне быў сябра Мікалай Каданай, які добра маляваў. А я больш любіў назіраць за яго работай. Вялікая Айчынная зрабіла мяне салдатам. Я ваяваў. Быў пехацінцам, кавалерыстам. Нікога не маляваў, баяўся, каб не прызначылі куды мастаком, палічыў бы гэта за здраду баявым сябрам. У 1943 годзе пад Мазыром мяне цяжка параніла, але дэмабілізаваўся я толькі ў 1947 годзе.

— Трэба было выбіраць мірную прафесію...

— Так. У 1952 годзе я скончыў Мінскае мастацкае вучылішча і ўжо выразна ўсведамляў, чаму іду ў мастацтва і колькі нялёгкай працы яно патрабуе. Потым я скончыў Беларускае тэатральна-мастацкае інстытут. Свайму настаўніку — Віталію Цвірку — удзячны на ўсё жыццё. Няўсімлівасцю, улюбёнасцю ў прыроду, уласнай творчасцю ўздзейнічаў ён на студэнтаў. Пад уплывам Вітала Канстанцінавіча ішло маё станаўленне і як чалавека.

Вось і зноў нечаканасць. Вучань і настаўнік. Адрознівае хочацца знайсці ў іх агульнае, падобнае. У памяці ўсплываюць эпічныя пейзажы Цвіркі, іх стрыманыя фарбы, а ў Шчамялёва — лірычныя палотны і такія чыстыя, звонкія колеры... Адметнасць гэтай чэшцы мяне, бо яна ўзвышае асобу кожнага з мастакоў. Выхаваў творцу — цікавага, арыгінальнага — не менш цяжка, чым таму вызначыць свой шлях.

— Леанід Дзмітрыевіч, многія вашы шырока вядомыя работы прысвечаны жанчынам. І карціны гэтыя падабаюцца наведвальнікам выставак. Я спецыяльна цікавілася іх меркаваннямі. Мае субясідніцы гаварылі, што ўглядаючыся ў партрэты незнаёмых ім асабіста жанчын, яны нейкім чынам бачаць і сябе, уласныя клопаты і праблемы, сваё характэрнае і свае загань...

— Я вельмі ўдзячны за такі водгук. Бо, як вы слухна заўважылі, часта і з захапленнем пішу жанчын. Лічу, што гэта лепшая частка чалавецтва, самая пяшчотная, самая лірычная. Нават колеравая разнастайнасць адзення вабіць жывапісца. А хіба можна абмінуць гармонію жаночай фігуры,

пластыку цела, высакароднасць твару... Для стварэння партрэта я звычайна выбіраю добра знаёмых мне людзей. Жонку, дачку... Тады я больш выразна магу перадаць унутраны стан, паўней расказаць пра чалавека і эпоху. Наведаўшы ўсе рэспублікі Савецкага Саюза, магу ўпэўнена сказаць: самыя прыгожыя жанчыны — у Беларусі. Характэрна душы цягну я найвышэй.

У 1968 годзе ў інтэрв'ю для часопіса «Неман» Леанід Шчамялёў сказаў: «Што такое партрэт? Гэта паэма, апоўначце аб чалавечай душы. Ён сцвярджае прыгажосць чалавечую, думку, псіхалагічную знач-

ЛЕАНІД ШЧАМЯЛЁЎ: «САМЫЯ ПРЫГОЖЫЯ ЖАНЧЫНЫ—У БЕЛАРУСІ»

ВЫЯВІЦЬ ДУХОЎНЫ СВЕТ

насць і глыбіню, душэўную цеплыню, іншы раз драматызм, патаемны роздум, часам сумны, часам адухоўлены».

Мастак паслядоўна ў сваіх творчых шуканнях, тонка адчувае подых часу. «Жаночую тэму» ў нас цяпер актыўна распрацоўваюць літаратары, кінематограф. Час ад часу ўспыхваюць гарачыя дыскусіі ў перыядычным друку. І мне проста шкада, што не знайшлося мастацтвазнаўцаў, які б дастойна прааналізаваў уклад Леаніда Шчамялёва ў асэнсаванне складанай грамадскай праблемы. Жанчыны на яго палотнах рэдка падаюцца як прадстаўніцы нейкай прафесіі. «Скрыпачка», «Настаўніца»... Часцей яны паказаны ў хвіліну адпачынку, роздуму. Гэта прыгожыя жанчыны — гарадскія і вясковыя. На такіх азіраюцца мужчыны («Чырвоная кафэ»), такіх называюць мадоннамі («Лета»). Яны адукаваныя, прыгожа апранутыя, у іх вачах — дабрата і спагада... Але лёс іх не бяспарны. Кожная ўсведамляе сябе Асобай або імкнецца ёю стаць. І таму бярэ на свае кволяныя плечы, акрамя традыцыйных клопатаў прасям'ю і дзяцей, службовыя справы, праблемы ваіны і міру. Яна адчувае адказнасць за ўсё на Зямлі, яе ідэалы чыстыя і высокія.

— Ці было ў вас калі жаданне напісаць партрэт чалавека, упершыню ўбачанага?

— Я не веру ў каханне з першага позірку. Нават калі б сустрэў Лалабрыджыду. Але мастак ніколі не павінен быць раўнадушным. Прага нечаканасцей, адкрыццяў, захапленне прыгажосцю спадарожнічае творчаму настрою. Хвалюе таямніца, уласцівая кожнай неардынарнай асобе. І вось калі гэта з'явіцца на палатне, калі глядач таксама стане ўглядацца ў твар уразіўшага цябе чалавека, разгадаваючы яго ўсмешку ці тугу, мастак дасяг-

нуў мэты. Бо выявіў уласны духоўны свет, зрабіў спробу зразумець іншы... Абсалютная адкрытасць нецікавая, як у жыцці, так і ў мастацтве. Яна нахталат копіі, хай і прафесійна зробленай, таго, што кожны і сам бачыць вакол.

— Леанід Дзмітрыевіч, а ці пісалі вы сваю маці?

— Так, і не аднойчы. Напрыклад, «Тры сястры», «Зялёны сад». Маці заўсёды прыгадваецца мне занятая працай, апанаваная нейкімі нягодамі. Гісторыя бязлітасная да беларускіх жанчын. Але іх жыццёвай сіле можна пазайздросціць. Маці пражыла 81 год. На яе пахаванне сабраліся ма-

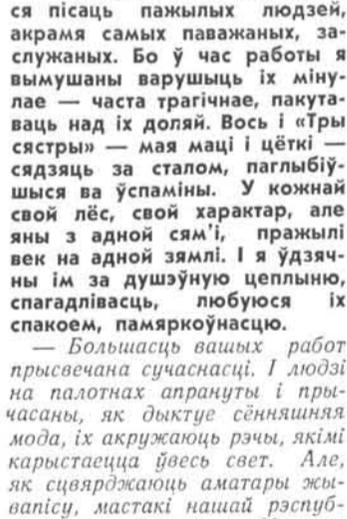
у Беларусі, узгадаваны на ўзрах культуры таленавітага здаўна народа. Няблага ведаю традыцыі прыкладнага мастацтва, краявіды роднай зямлі. І каб выказаць сваё разуменне тых ці іншых жыццёвых з'яў, здольны знайсці адпаведны ім каларыт, выбраць тыпаж, стан, у якім яго адлюстравіць. Мярне больш цікаваць у чалавеку пастаянна ўласцівыя яму якасці, не звязаныя з нейкай мімагледнай сітуацыяй. Ведаю, што магу сустраць вяскоўца, які на вяселлі пусціўся ўпрысядкі. Але пісаць у такім стане я яго не буду. А выберу момант, калі ў чалавеку працягваецца глыбінная сутнасць — стрыманасць, годнасць, разважлівасць. Часам уводжу ў карціну этнаграфічны касцюм або яго дэталі. «Партрэт дачкі» памятаеце! Маладая начапала на сябе спадніцу, вышываную кофту — ёй хочацца быць падобнай на дарослых. Апошнім часам я стаў больш уважлівым да асяроддзя, у якім пішу сваіх землякоў. Імкнуся, каб людзі не засланялі дарог, палёў і вёсак, а суіснавалі ў гармоніі з прыродай, да чаго мы імкнёмся ў рэальнасці. Чалавек, хоць і самая цікавая, але ўсё ж толькі частка Жыцця...

Новая, яшчэ не скончаная карціна адцягвае маю ўвагу ад гутаркі з мастаком. Вайна. Ноч. Поўня. І шасцёра коннікаў — разведчыкаў. Такі прасты сюжэт, але недапісанае палатно прымушае шчымець душу. І ведаю, што сакрэт гэтага не разгадаць. Бо падобнае мучыла мяне перад «Ліставеем». Восень нясе набыткі ці страты? І славуе палатно «Маё нараджэнне» трывожыць памяць высокім, філасофскім зместам, хаця ў першае імгненне ўражвае незвычайнае жыццёвае здарэнне — у завейным полі з'явілася на свет малое. Ні хаціны, ні дрэўца навокал. Толькі людзі са зброяй. І праз слёзы спачування і жалю ў мяне прабіваецца радасная ўсмешка. Выжыла дзіцятка. Інакш ці назваў бы Леанід Шчамялёў карціну «Маё нараджэнне»?

Гутарку з заслужаным дзеячам мастацтваў БССР Леанідам ШЧАМЯЛЁВЫМ вяла журналістка Валянціна ТРЫГУБОВІЧА.

НА ЗДЫМКАХ: Леанід ШЧАМЯЛЁЎ у майстэрні; «Партрэт Вольгі Дзёмкінай»; «Вяселле ў Новым Полі».

Фота С. КРЫЦКАГА.

— Большасць вашых работ прысвечана сучаснасці. І людзі на палотнах апрануты і прычасаны, як дыктуе сённяшняя мода, іх акружаюць рэчы, якімі карыстаецца ўвесь свет. Але, як сцвярджаюць аматары жывапісу, мастакі нашай рэспублікі, ваши калегі з Масквы, Літвы, Фінляндыі, кожнае палатно Леаніда Шчамялёва адкрывае глядачу менавіта Беларусь, яе людзей. Як вам гэта ўдаецца?

— Перш, чым я паспрабую адказаць на пытанне, нагадаю вам пра Уолта Уйтмена, творчасцю якога я захапляюся. Паэт расказвае чытачам пра жыццё так, як ён яго бачыць і разумее. І лічыць гэта адзіна магчымым. Скажаце, максімалізм, суб'ектыўнасць... Але ўвесь сэнс творчасці ў індывідуальным бачанні, у адметнасці таленту. Лепш, каб да гэтай ісціны кожны даходзіў сам. Як Уйтмен. Што датычыць нацыянальнай прыналежнасці маіх работ, то пачну з таго, што нагадаю: я нарадзіўся і вырас

**ПРЫГОЖАЯ,
ДАРАГАЯ,
ДОБРАЯ**

Я трымаю ў руках стос школьных сшыткаў. Гэта сачыненні вучняў чацвёртага класа 121-й мінскай школы, у якіх яны расказваюць пра сваіх маці. У канцы кожнага стаіць адзнака. Ёсць і тройкі, і чацвёркі, і пяцёркі. І хаця з пункту гледжання пісьменнасці некаторыя работы сапраўды заслугоўваюць толькі здавальняючай адзнакі, я б паставіла ўсім без выключэння «выдатна».

У работах дзяцей відаць іх дабрата і шчырасць, словы павагі да маці, зацікаўленасць яе работай, жаданне дапамагчы, аддзячы за турботы.

Трыццаць дзяцей — дачок і сыноў — расказалі пра трыццаць надзвычай цудоўных мам. «У маёй маці блакітныя вочы, і яна вельмі прыгожая», «лепш за маю матулю няма на свеце. Калі яна смяецца — усім становіцца весела», «люблю гуляць з мамай, яна вельмі прыгожая і добрая, расказвае цікавыя гісторыі». Напэўна, вы падумалі, што ў гэтым класе ўсе маці артысткі, калі яны такія прыгажуні. Не, ніхто з іх не працуе ў тэатры і не здымаецца ў кіно. Мама Лены Дарошка — рэгуліроўшчыца радыёапаратуры на заводзе, Дзімы Малышкі — машыніст бойлерных устаноў, Жэні Бурачэўскага — клапаўшчыца ў дзіцячым садзіку. Ёсць настаўніца, повар, урач, бухгалтар, інжынер, прадаўшчыца, швачка.

Здаецца, сачыненні вучняў даюць мне нейкую падставу намаляваць партрэт сённяшняй маладой жанчыны, маці.

Мне ўяўляецца вельмі прывабным гэты партрэт жанчыны-працаўніцы, маці, гаспадыні. Вядома, нялёгка ёй сумяшчаць усе абавязкі. Але ж гэта так прыемна — быць неабходнай дзецям, людзям, сябрам. Да таго ж, малыя падростаюць і пачынаюць дапамагаць...

Віця Сабалеўскі, напрыклад, забірае з дзіцячага сада браціка Паўліка, ходзіць у магазін за малаком. Жэня Бурачэўскі піша: «Дапамагаю маме, як магу, хаджу ў магазін, забіраю бялізну з пральні».

Адзін хлопчык прызнаўся, што да 8-га Сакавіка яму вельмі хацелася скласці вершы, прысвечаныя маме. Ён стараўся, аднак нічога з гэтай задумы ў яго не атрымалася. І ўсё ж хлопчык вырашыў зрабіць нешта прыемнае. Вось як ён пра гэта піша: «Я спёк пірог і зрабіў пельмені, якія мама так любіць! Яны ёй вельмі спадабаліся».

Наогул, відаць, усе вучні, былі ўважлівымі да сваіх матуль: не забыліся павіншаваць іх у святочны дзень, прынеслі ім кветкі, зрабілі сувеніры. Вядома, не ў падарунках справа. Галоўнае — гэта чуласць і спагадлівасць дзяцей, простыя і шчырыя словы любові да самага дарагога чалавека — маці.

Т. АНТОНАВА.

Подых вясны.

Фота А. ДУДКІНА.

Гумар

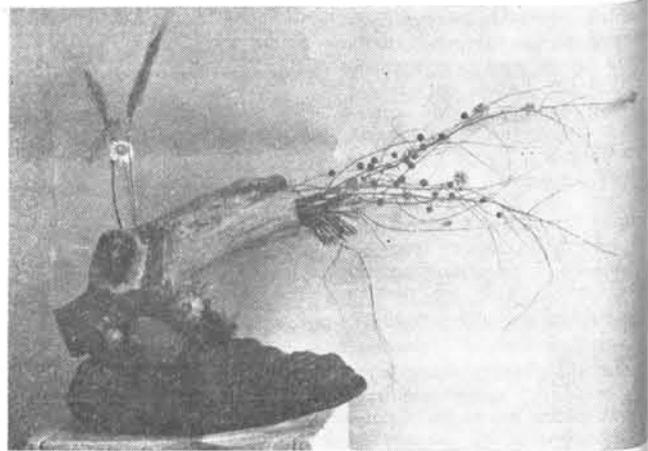
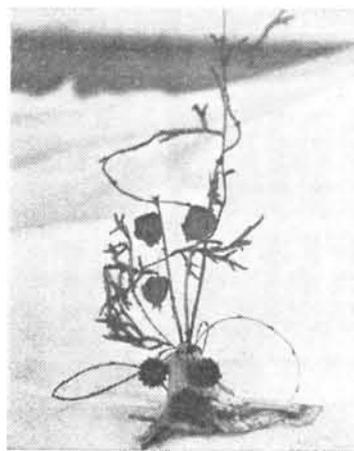
— Нарэшце схуднела!

Без слоў...

— Гэта табе на ўсялякі выпадак.

Грыб-трутавік, кара, дрэва, пачарнеўшыя корчык, асінае гняздо... Крыху фантазіі і васьмь ужо гатова ваза. Але якая ж ваза без кветак! Небагата іх зімой. Толькі гэта невялікая бяда. Каласкі збажыны і засохлых дзікіх раслін, галінкі хвой ці вярбы і асохлых дзікіх кветак!

З вялікім майстэрствам, з душой выканалі сваю работу — «На Украіне» — члены гуртка «Прырода і фантазія» Рэспубліканскай станцыі юннатаў Валя Чарапко і Ліля Стасевіч. З танюсенькіх галіначак яны сплялі вазу: быццам бы праз пляцень выглядаюць жоўтыя галоўкі сланечніка... «Гарматы толькі для салюта». Гэты твор вучня Юры Працкевіча не менш прываблівае сваёй непаўторнасцю і арыгінальнасцю.

Застыла гармата [зробленая з грыба-трутавіка і корчыка], гатовая зрабіць стрэл. А гэта ж стрэл мірны. У ствале — галінкі, уніз пацэркамі кветак, васьмь-васьмь гатовы раскрасіць агнямі феерверка.

Гэтак жа па-майстэрску выкананы многія работы вучняў больш чым сямідзесяці школьнікаў, якія прымаюць удзел у выстаўцы «Зімовыя кветкі», што працавала ў Доме настаўніка ў Мінску.

НА ЗДЫМКАХ: у зале выстаўкі; «Крыж дзеўчына» — работа Валянціны ЧАРАПКО; «Прэлюдыя» — гурток юннатаў; «Гарматы толькі для салюта» — аўтар Юра ПРАЦКЕВІЧ.

Фота С. КРЫЦКАГА

«БІРУСІНКА» — КЛУБ ДЗЯВОЧЫ

— Калі тваё самастойнае жыццё пачынаецца далёка ад роднага дому, у вялікім незнаёмым калектыве, вельмі важна не адчуць сябе адзінокай, мець сяброў, з якімі падзеліцца самым заветным, знайсці радасць і задавальненне ў кожным пражытым дні. — Маладая жанчына ўсміхнулася і працявала: — І я, напэўна, не памылюся, калі скажу, што многім дзяўчатам нашага камбіната дапамагла ў гэтым «Бірусінка».

Адразу растлумачу: «Бірусінка» — дзявочы клуб, які існуе пры Палацы культуры тэкстыльшчыкаў Мінскага камвольнага камбіната. А расказаць аб ім я папрасіла Марыну Мяцеліцу, якая на працягу трох гадоў з'яўлялася старшынёй савета клуба. Дзесяць гадоў назад Марына прыйшла працаваць на камбінат, і тады ж пачала наведваць «Бірусінку». Неўзабаве вясёлая і гаваркая дзяўчына ўзначаліла яе. Потым Марына выйшла замуж. Але «Бірусінка», з якой звязаны ўспаміны пра лепшыя дні юнацтва, назаўсёды засталася ў яе сэрцы.

Дзяўчынак з дзяцінства рыхтуюць да ролі клапатлівай гаспадыні. Дачка вучыцца ў маці, а ў школе ёсць нават спецыяльны прадмет — дамаводства. І ў «Бірусінцы» дзяўчаты таксама спасцігаюць гэтую «навуку». У праграме заняткаў клуба гутаркі ўрачоў, сустрэчы з лепшымі мадэльерамі і цырульнікамі Мінска...

— Цікава, ці спатрэбіліся вам у сямейным жыцці веды, набытыя на такіх занятках? — спытала я ў Марыны.

— Безумоўна. Пра сябе магу сказаць:

шыць і гатаваць навучылася ў «Бірусінцы».

— Здаецца, дэвізам клуба з'яўляюцца словы Чэхова пра тое, што «ў чалавека ўсё павінна быць прыгожым». Як вы гэта разумееце?

— Нашых дзяўчат хвалюць, напрыклад, толькі напрамак сучаснай моды. Іх цікавіць мастацтва, літаратура, музыка... Таму «Бірусінцы» часта бываюць сустрэчай пісьменнікамі, мастакамі, артыстамі.

— Сёлета клубу споўніцца чатырнаццаць гадоў. Напэўна, можна ўжо гаварыць пра яго традыцыі...

— Добрай традыцыяй стала, напрыклад, свята паўналеця. Яно незабыўнае для многіх імянінціц. Мы наладжваем святочнае чаюванне, уручаем дзяўчатам памятныя падарункі.

— Дзяўчына, якая выйшла замуж, пераключаецца з членаў клуба. І што, цяпер яна павінна абмежавацца сямейнымі клопатамі? Ці існуюць на камбінате якія-небудзь клубы для жанчын?

— Ці будучы выходзіць яе інтарэсы рамкі сям'і, залежыць ад самой жанчыны. У нас існуе клуб «Гаспадыня», які арганізуе сямейнага адпачынку тэкстыльшчыкаў. Яна ладзіць шмат цікавых гутак на плячах узаамаадносін у сям'і, размеркаванні сямейнага бюджэту, выхавання дзяцей. «Бірусінцы» мы ўсе ўдзячны не толькі набытыя практычныя веды, але і за ванне пачуццёў. Таму і прыходзіць у клуб яшчэ зусім маладыя дзяўчаты.

А. АНАНІЧ.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 422